

14. LPR zrywa z Młodzieżą Wszepolską: <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,3787847.html> (12.01.2013).
15. LPR zrywa z MW: http://www.gazetapodatnika.pl/artykuly/lpr_zrywa_z_mw-a_676.htm, (25.12.2012).
16. Krzysztof Bosak zajmie się tworzeniem struktur Ruchu Młodych LPR: <http://www.lpr.pl/?sr=!czytaj&id=5467 &dz=kraj&x=14&pocz=225&gr=>, (25.12.2012).
17. LPR Zrywa z Młodzieżą Wszepolską: <http://www.racjonalista.pl/forum.php/s,66737>, (14.04.2014).
18. LPR zrywa związki z wszechpolakami: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,LPR-zrywa-zwiazki-z-wszechpolakami,wid,8641083,wiadomosc.html?ticaid=1128dd>, (12.12.2006).
19. Wszepolacy bez polityki: <http://archiwum.rp.pl/artykul /654488-Wszepolacy-bez-polityki.html>, (22.12.2012).

Б. П. Савчук,

доктор історичних наук, професор

А. Б. Савчук,

студент,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА КУЗИЧА-БЕРЕЗОВСЬКОГО

Сучасна вітчизняна й зарубіжна історична наука перебуває в пошуках нових концептуальних орієнтирів та підходів, за допомогою яких можна було б відтворити як багатомірну історію людства загалом, так і історію окремих родів чи осіб зокрема. Конкретне історичне дослідження індивідуальної біографії, зануреної у суспільний контекст, краще відтворює історичний процес певного періоду часу, увиразнює «дух епохи». Тому сьогодні зростає інтерес учених до вивчення ролі конкретних людей в історії. Підтвердження цьому є бурхливий розвиток біографістики, просопографії та інших спеціальних історичних дисциплін, присвячених дослідженню історії в контексті окремих історичних персоналій, як рядових, так і представників еліти, непересічних особистостей.

До таких відносимо Івана Кузича Березовського (1903-1985), чия постать – небуденне явище в історії України: педагог, громадський, культурно-освітній діяч у Галичині, організатор рідношкільної освіти, засновник низки товариств у рідному селі Нижньому Березові (що на Косівщині Івано-Франківська область), учений, історик, етнограф. Людина, яка половину свого життя провела в еміграції (Німеччина, Австрія, Канада, США). У зв'язку із цим маємо підстави говорити про його міжнародну діяльність у контексті загальноприйнятого визначення міжнародних відносин як системи сукупності політичних, дипломатичних, культурно-освітніх, гуманітарних та інших зв'язків і відносин між суб'єктами світового співтовариства, до яких, з-поміж іншого, відносять і окремих осіб. Міжнародні відносини реально охоплюють надзвичайно широкий спектр питань, оскільки торкаються будь-якої сфери людської діяльності, яка відзначається участю в ній представників різних держав світу. Власне, міжнародні відносини охоплюють усі види обміну діяльністю, яка є предметом відносин між державами аж до індивідуального спілкування [15, с. 23; 16, с. 172]. Відтак міждержавний характер міжнародних відносин трактуємо як стосунки не лише між суверенними урядами держав, а й між іншими представниками територіально відмежованих і політично організованих спільнот людей.

Сьогодні автори підручників з історії України, історії вітчизняної педагогіки, монографій, статей, публікацій у періодиці звертаються до праць І.Кузича-Березовського (В. Бебик, А. Глушко, І. Каганець, В. Чабанеко, ін.). В анотаціях до його праць, які розміщені на сайтах Інтернету, зустрічаємо означення «видатний історик», «учений з діаспори», «український історик», що засвідчує про увагу наукового загалу до його постаті, інтерес до творчих надбань та вселяє надію на те, що напрацювання цього вченого належним чином будуть поціновані в незалежній Україні, якій він присвячував всі свої творчі сили.

Постать Івана Кузича, як показав аналіз джерел, практично не відома науковому загалові. Завдяки публікаціям П. Арсенича, Г. Білавич, Л. Генік, А. Григорука, Л. Білавич-Кузич, Б. Савчука, автобіографії І. Кузича можемо відтворити загалом цілісну картину його життєдіяльності т.зв. українського періоду (1903-1944). Утім, повної картини життєпису цієї людини в українські біографістиці немає. Поза увагою науковців залишається т.зв. емігрантський період, що охоплює 1944-1985 роки, час, який І. Кузич провів поза межами України – Німеччині, Австрії, Канаді, США. У зв'язку із цим мало вивчений є науковий здобуток (за винятком основних праць) ученого, ідеться про публікації в американській періодиці, виступи на конференціях, зібраннях тощо, його громадська діяльність, просвітницька праця, діяльність на ниві меценатства, міжнародні зв'язки тощо.

Мета статті – на основі доступних джерел проаналізувати життєдіяльність Івана Кузич-Березовського в еміграції, показати його роль у розвитку української науки і культури, означити основні напрями міжнародної співпраці.

Прикметними ознаками постаті Івана Кузича-Березовського є глибокий патріотизм, висока громадянська позиція, просвітницька місія, служіння українській ідеї.

Життєвий шлях І. Кузича типовий для активного громадського діяча того часу, який працював на національну ідею, але за умов зміни політичних режимів, військових катаклізмів не зміг до кінця відбутися на Батьківщині, та продовжили працю на її благо на чужині. Так званий емігрантський період датується 1944 роком, коли І. Кузич покинув рідну землю. Цікаво, що просвітництво, українська ідея, формування національної свідомості проходять червоними нитками і його праці поза межами України.

За спогадами українських емігрантів, у таборах для переміщених осіб «зібрав земляків до гурту», а впродовж 1945–1947 рр. для дітей організував шкільні заняття [1, с. 45].

Згідно зі спогадами М. Домашевського [3], від серпня 1944 року І.Кузич перебував у Німеччині, де працював разом з ним на тартаку (лісопилці) в місцевості Хум на Судетах. У червні 1945 року американські війська звільнили їх від німців. Власне, тут і трапилася подія, що могла мати неоднозначні наслідки не тільки для долі однієї людини, а й історії українського національно-визвольного руху. Якось до І. Кузича прийшов знайомий німець і повідомив, що недалеко в шпиталі перебуває якийсь український провідник. Наступного дня українці пішли провідати ту людину. Позаяк І. Кузич, зазначає М. Домашевський у статті «Ми врятували життя Ярославові Стецькові, колишньому прем'єрові українського державного правління» [3], був членом повітової управи УНДО, він відразу впізнав у ньому Ярослава Стецька, «колишнього прем'єра українського державного правління». Іван Кузич попередив Ярослава Стецька, що невдовзі сюди прибуде Червона армія і тому треба шукати іншого місця перебування. Отож потрібно було сповістити про це товаришів у Мюнхені. Наступного дня попросили (вочевидь, це був І. Кузич, який володів німецькою та польською мовами) американського військовика, що мав польські коріння, щоб той допоміг дістатися Мюнхена. Невдовзі на американській вантажівці М. Домашевський направився до Мюнхена. Так соратники Ярослава Стецька дізналися, де перебуває їхній провідник і що він потребує негайної допомоги. Вдруге спричинився до порятунку очільника Проводу ОУН старшина американської армії, чие ім'я, на жаль, невідоме: він допоміг перевезти Я. Стецька до Мюнхена, де той жив і працював до 1986 року. Ще двічі І. Кузич та М.Домашевський зустрічалися в Мюнхені з Я.Стецьком і той публічно дякував за врятоване життя і допомогу [3].

1947 року І.Кузич виїхав до Канади, де за того часу вже мешкали батько Михайло Кузич та два рідні брати – Мирон та Василь Кузичі. У лютому 1948 року опинився у США, оселився в Детройті, де аж до виходу на пенсію працював робітником на автомобільному заводі Форда.

Дядько Івана Кузича – Василь-Ярослав Арсенич (1887-1954) – znana постать в історії Канади, відомий правник, перший український адвокат у Канаді, який отримав титул лорда, громадський і духовний діяч, просвітник. 1904 року, покинувши рідну землю, емігрував до Канади, де закінчив університет (правничий факультет), здобув ступінь доктора з права. Невдовзі став королівським суддею, членом консисторії, засновником Української православної церкви в Канаді, організатором українських шкіл та Інституту права імені А. Коцка у Вінніпезі, перший його [1]. Вочевидь, особа Василя-Ярослава Арсенича слугувала живим

прикладом активної життєвої позиції українця за умов еміграції для І. Кузича, який теж знайшов себе на чужій землі, щоправда, в іншій іпостасі – як науковець.

Отож наукова діяльність І. Кузича і стала тим містком, який пов'язував його з українським світом американського континенту, з колишньою Батьківщиною, з українським загальом зі всього світу. На сторінках часописів «Американський робітник» (Торонто), «Батьківщина», «Америка», «Шлях перемоги» й інших друкував свої статті.

Наукова діяльність вченого проектується в теоретичній і практичній площині. Працюючи звичайним робітником на автомобільному заводі Форда у Детройті, активно займається студіями історичної минувшини України, зокрема тим періодом, який мало досліджений історичною наукою. Першою ластівкою стало книга «Березівське боярство на тлі історії України» (1962) з посвятою «Любій моїй матері, замученій в Сибіру» [7], у якій відображена історія походження шляхти, історія Березова, його самобутньої культури, традицій, подана інформація про герби та генеалогію української шляхти.

«Жінка і держава» – наступна праця вченого, що побачила світ 1970 року в Нью-Йорку та порушувала проблему ролі жінки в житті нації та творенні держави, показувала непересічне значення славетних жінок в історії України, в утвердженні української нації (королева Олена-Ольга – дружина Ігоря, Ингегерда – дружина Ярослава Мудрого, Анна – королева й регентка Франції, ін.). Символічною є присвята: «Мученим, терплячим і замученим в Сибіру, за Бога, за Україну, волю і віру! Цю працю присвячує автор» [7]. У номері 38 часопису «Шлях перемоги» від 17 вересня 1972 року в одній із критичних статей [4] наголошувалося на актуальності тематики «Жінки і держави», меценатами якої стали Йосиф і Анастазія Біловуси. І справді, праця не тільки про роль українок в історії. Автор актуалізує болючу питання – причини та наслідки втрати української державності, відсутності київського патріархату, церковного розколу, занепаду Новгороду і Пскова як українських міст, аналізує державницьку теорію В. Липинського, врешті, висловлює своє бачення побудови самостійної держави.

Наголосимо, що як науковець І. Кузич формувався під впливом ідей В'ячеслава Липинського. Його світоглядними позиціями стали державність і самостійність України, соборність української нації. Власне, наступні праці вченого утверджували ці погляди. Чи не найрезонантнішою стала «Оріяна» (1979, Детройт) [9], що викликала великий інтерес української спільноти за кордоном, учених США та Канади, сьогодні є однією з найбільш цитованих книг в українському науковому просторі. Американський часопис «Свобода» активно анонсував «Оріяну»: «Цікаво, корисно, необхідно!» І.Кузич-Березовський Праісторія країни І-ІІ томи. «Оріяна» – І том; Праісторія України» – ІІ том» [17]. На початку 1980-х років тривала реклама «книг про передісторію України» [18]. Отож праця доволі об'ємна: складається з двох томів, у яких ідеться про праісторію України. У доступній формі автор дає відповіді на запитання: Хто жив на теренах сучасної України в перших сторіччях Р.Х.; Що таке трипільська культура?; Хто такі шумери, сармати, арії, скити, арії, трипільці? тощо. У передмові історик наголошує: «Приготовляючи цю працю, я керувався думкою дати читачеві історію нашої землі від часів, можливо, як найдавніших. Ми – як нація – продовж 1500 літ три рази змінили свою назву. Хто були наші предки перед тисячею літ?» [17].

Безперечною була новизна цієї праці: послуговуючись численними джерелами, невідомими на той час (фактично закритими для радянських учених) широкому загалові науковців, автор знайомив читача з цікавими фактами, подіями, висновками й узагальненнями. Чимало з них були настільки оригінальні та новаторські, що зовсім не вписувалися в прокрусторове ложе радянської науки, методології історичних досліджень. Понад те, становили відверту загрозу. До книги поставилися як до класового ворога, якого за законами радянської тоталітарної системи, необхідно було знищити: в УРСР відповідні органи були добре поінформовані про наукову діяльність Івана Кузича-Березовського, його праці затавровані однозначно як буржуазно-націоналістичні. Один із республіканських часописів опублікував критичну статтю, де вченого засуджували за український буржуазний націоналізм, критикували, гнівно шельмували за антирадянську спрямованість історичних праць [2, с. 332; 11, с. 229].

Нелегкою склалася доля «Оріяни» і в демократичному світі північноамериканського континенту. Маємо про це свідчення очевидців, зокрема Йосифа Терелі. У листі до Ігоря Кузича він, зокрема, зазначав: «Хтось» (працівники радянського посольства) почали скупю-

увати твори вашого тата і нищити. Так було в Торонто скуплено майже весь наклад «Праісторії України» та ін.» [12].

1980 року побачила світ праця «Суверени України» [10], яку високо оцінив кардинал Йосип Сліпий. Йому і була присвячена ця книга про правителів Руси-України княжої епохи і новочасних провідників української нації – С. Петлюру, П. Скоропадського, Р. Шухевича, на підставі актуалізованих джерел її автор спростовує нормандську теорію походження української державності, розкриває не відомі дослідникам джерела про видатних правителів Київської Русі. Листи кардинала Йосипа Сліпого до Івана Кузича уможливають висновок про те, що, ці особи були не просто знайомі, Йосип Сліпий цікавився науковою діяльністю Івана-Кузича-Березовського, читав та аналізував його праці, давав їм високу оцінку. І. Кузич намагався матеріально підтримати подвижницьку працю очільника УГКЦ. Так, у листі до І. Кузича-Березовського від 12 травня 1983 року кардинал Йосип Сліпий пише: «Високоповажний Пане! Дякую Вам за пожертву в сумі 50 дол., які з попередніми 100 дол. становлять 150 дол. Нехай воскреслий Христос винагородить Вас своїми великими дарами за Вашу любов до рідної Церкви і за мертвенність на її потреби. Благословення Господнє на Вас!» [13]. А у листі від 27 вересня 1980 року йдеться: «Дякую Вам за присилку «Букваря» і книгу «Суверени України». Це гарні і корисні видання, що придадуться в нашому шкільництві на поселеннях. З Патріаршим Благословення Патріарх І Кардинал. Ватикан» [14].

Практична площина наукової діяльності – це виступи І. Кузича в пресі («Свобода», «Український робітник», «Шлях перемоги», ін.), де пропагує широкому колу українства свої наукові погляди, знайомить з державницькими традиціями України. Активно працює в Науковому товаристві імені Тараса Шевченка в Америці (НТШ-А) з головним центром у Нью-Йорку, де в бібліотеці, архівах має змогу ознайомитися з необхідною джерельною базою [5].

Викладений вище матеріал уможливорює низку висновків. Постає Івана Кузича-Березовського – небуденне явище в історії України. Це багатогранна особистість – педагог, громадський, культурно-освітній діяч, організатор рідношкільної освіти, засновник низки товариств у рідному селі Березові, вчений, науковий спектр досліджень якого сягав і етнології, і етнології, і історії України та її праісторії.

І. Кузич-Березовський був знайомий зі знайомими в Галичині й на еміграції українськими громадсько-політичними, культурно-освітніми, релігійними діячами – В. Кубійовичем, А. Шептицьким, Й. Сліпим, Я. Стецьком, Л. Гояном, ін. У США він провадив активне громадське життя, був членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Детройті, відбувся як добрий оратор, майстерний лектор, виступав з лекціями та промовами на історичних зібраннях.

У його життєдіяльності умовно можна виокремити два періоди: «український» (1903-1944) та «емігрантський» (1944-1985). Якщо перший загалом досліджений, то період діяльності І. Кузича в еміграції практично не відомий широкому загалові науковців. Наслідком чого є відсутність в українській біографістиці життєпису цього вченого. На так званий емігрантський період припадає його діяльність у Німеччині, Австрії, Канаді та США. Мало вивчені громадська діяльність, просвітницька праця та наукові здобутки, діяльність на ниві меценатства, міжнародні зв'язки тощо цього періоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генік Л. І. Кузич-Березовський – історик і педагог // Любов Генік // Рідна школа. – 2003. – №7. – С.43–46.
2. Григоруk А. На відстані Слова: Статті, розвідки, портрети. – Косів: Писаний Камінь, 2008. – 336 с. – С.300–333.
3. Домашевський М. Ми врятували життя Ярославові Стецькові, колишньому прем'єрові українського державного правління / Микола Домашевський // Гуцулія (Чикаго). – 2001-2002. – Ч.131-135. – С.16.
4. «Жінка і держава» // Шлях перемоги. – 1972. – 17 вересня.
5. Климишин М. Осередок Наукового Товариства ім. Шевченка // Українці в Детройті і в Мічигані (До 1000-ліття хрещення Руси-України). – Детройт, 1998. – С. 157–162.
6. Кузич-Березовський І. Автобіографія / Іван Кузич-Березовський. – Детройт, рукопис (родинний архів).

7. Кузич-Березовський І. Березівське боярство на тлі історії України / Іван Кузич-Березовський. – Детройт, 1962. – 320 с.
8. Кузич-Березовський І. Жінка і держава / Іван Кузич-Березовський. – Варрен: Накладом Анастасії і Йосифа Білоусів, 1970. – 291 с.
9. Кузич-Березовський І. Оріяна. Праісторія України. Кн. 1 / Іван Кузич-Березовський. – Детройт, 1979. – 377 с.; Кузич-Березовський І. Праісторія України. Кн. II / Іван Кузич-Березовський. – Детройт, 1979. – 235 с.
10. Кузич-Березовський І. Суверени України / Іван Кузич-Березовський. – Ann Arbor: Edwards Brothers, 1980. – 235 с.
11. Кузич-Білавич Л. Сибірська сага / Любов Кузич-Білавич. – Косів: Писаний Камінь, 2008. – 376 с.
12. Лист Й. Терелі до Ігоря Кузича від 7 грудня 1985 року (родинний архів).
13. Лист Патріарха і Кардинала Й.Сліпого до Івана Кузича від 27 вересня 1980 року (Ватикан) (родинний архів).
14. Лист Патріарха і Кардинала Й.Сліпого до Івана Кузича від 12 травня 1983 року (Ватикан) (родинний архів).
15. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. Підручник /М.З.Мальський, М.М.Мацях. – К.: Знання, 2007. – 461 с.
16. Рябов С. Теорія міжнародної політики // Політологічні читання. – 1995. – №1. – С.171-191.
17. Свобода. – 1983. – 13 жовтня.
18. Свобода. – 1984. – 6 червня.

О. М. Селезньова,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
ПВНЗ «Буковинський університет»

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН: КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

Проблема теоретико-онтологічного дослідження правовідносин в юриспруденції не нова. Ще за часів існування СРСР ця проблема ґрунтовно вивчалася Ю. І. Гревцовим, С. Ф. Кечек'яном, Ю. К. Толстим, Р. О. Халфіною та деякими іншими. Монографічні праці цих науковців стали базисом для подальшого аналізу уже різних видів правовідносин, в першу чергу, поділених за галузевою ознакою. Особливе місце у дослідженнях окремих видів правовідносин займають дослідження інформаційних правовідносин. Серед інших можна виділити доробки В. М. Брижка, О. В. Кохановської, Д. В. Огородова, В. С. Цимбалюка, М. Я. Швеця. Разом з тим, не применшуючи ролі наукових здобутків, варто відмітити, що на сьогодні не існує загальновибраного поняття інформаційних правовідносин, а багато їх сутнісних характеристик знаходяться в стані наукового обговорення та розробки. Одним з таких питань є класифікація інформаційних правовідносин.

Як зазначає Д. В. Огородов, класифікація дає можливість дослідити явище (у нашому випадку – інформаційні правовідносини) згідно певних напрямків, в окремих площинах його багатогранної сутності. Класифікація дозволяє випукло показати ті чи інші властивості явища через виділення тих його видів, яким найбільш яскраво характерні відповідні властивості [1, с. 58].

Цікавою для наукового розгляду є класифікація інформаційних правовідносин, здійснена О. І. Яременко [2, с.159-160]. Так, він виділяє три основних критерія, за якими може бути здійснена класифікація інформаційних правовідносин: за галузевою сферою, за сферою поширення, за тривалістю у часі. Проаналізуємо таку класифікацію.

За галузевою сферою запропоновано диференціювати інформаційні правовідносини на конституційні, адміністративні, трудові, цивільні, екологічні тощо. Обґрунтовується це тим, що всі галузі національного права України містять сукупність норм, які регулюють інформаційні правовідносини в рамках предмета тієї чи іншої галузі. Подібний аргумент може бути викорис-